

OM FORSKNINGSMOTALEN

Forskningsomtalen er laget av Folkehelseinstituttets område for helsetjenester, i et samarbeidsprosjekt med Kunnskapskommunen Helse Omsorg Vest. Omtalen skal være til støtte for beslutningstakere i kommunenes helse- og omsorgstjenester.

Kunnskapskommunen
Helse Omsorg Vest

FORSKNINGSOMTALE

Hva er sammenhengen mellom langvakter for sykepleiere og uønskede hendelser for pasientene?

Det er muligens en sammenheng mellom langvakter over 12 timer og uønskede hendelser for pasientene. Det viser en systematisk oversikt fra 2021.

Bergen kommune, ved Etat for tjenester til utviklingshemmede og Alver kommune ønsket å få vite hvordan lange vakter, 10 til 14,5 timer, både på dag og natt påvirker de ansatte og arbeidsplassen.

HOVEDBUDSKAP

Den systematiske oversikten vurderte sammenhengen mellom sykepleieres skiftlengde, arbeidstid og uønskede hendelser for pasienten.

Resultatene viser at:

- Skiftlengde på mer enn 12 timer kan muligens øke antall uønskede hendelser noe
- Det er antageligvis ingen sammenheng mellom skift under 8 timer eller mellom 8 og 12 timer på pasientsikkerhet
- Arbeidstid over 40 timer per uke kan muligens redusere pasientsikkerheten noe
- Pauser kan muligens ha positiv indirekte effekt på pasientsikkerhet, mens utilstrekkelig tid vekk fra arbeidet viser mer usikker og varierende effekt

Vi har generelt svært lav tillit til resultatene på grunn av usikkerhet rundt metodisk kvalitet på de inkluderte studiene og måten resultatene er oppsummert på.

BAKGRUNN

Det er en utfordring å rekruttere og beholde personell i kommunenes helse- og omsorgstjenester.

Det er antatt at flere heltidsansatte og færre helgevakter kan bidra til mindre turnover. Kunnskapsoppsummeringen «Organisering, kompetanse og heltidskultur – i kommunale helse og omsorgstjenester», som ble gjennomført av Fafo og Agenda Kaupang på oppdrag fra KS i 2021, påpeker at ulike varianter av langvaktsturnuser ønskes i større grad for å styrke tjenestekvaliteten. Det rapporteres at utprøving og evaluering at langvaktsturnuser har gitt gode resultater, både ved å gi større stillinger og bedre tjenestekvalitet. Vanligvis har også arbeidsmiljøet blitt styrket.

En rapport fra Fafo i 2019 beskrev ulike arbeidstidsordninger for hjemmetjenester, bofellesskap og institusjonstjenester i en kommune. En gruppe prøvde ulike typer langvakter på helg, blant annet å jobbe 12,5 timer hver fjerde helg og noen ukedager. Hovedkonklusjonen var at samtlige turnustiltak økte antall heltidsstillinger, og langvakter på helg kombinert med noen langvakter i ukedagene ga de største stillingene. Det fremheves også at langvaktene gjorde vaktene roligere og mer forutsigbare. Ledere og ansatte som fikk ny turnus, var stort sett fornøyde, primært grunnet bedre arbeidsmiljø og økt lønn.

Som følge av langvakter for dagansatte, har nattevaktene på flere avdelinger fått utvidet arbeidstid og flere oppgaver. Det er særlig flere oppgaver og utvidet arbeidstid om morgenen som har skapt den økte belastningen for nattevaktene

Dette har ført til søvnproblemer, dels i form av en lengre innsøvningsperiode, og dels ved at hvileperioden er forkortet. Det siste gjelder særlig for dem som har familiemedlemmer som kommer tidlig hjem på ettermiddagen. Tiltak som kan bedre nattevaktens restitusjon framstår som viktig, både for den enkelte nattevakt og for enhetenes samlede arbeidsmiljø.

Det er viktig å se om forlengede/utvidete vakter kan føre til en økning av uønskede hendelser for brukerne, for eksempel feilmedisinering, sykehusinfeksjoner, fall med påfølgende skader og nesten hendelser.

HVA ER DENNE INFORMASJONEN BASERT PÅ?

Den systematiske oversikten over systematiske oversikter fra 2021 inkluderer 22 primærstudier som rapportert fra ulike typer sykehusavdelinger og sykepleiere. Ti studier var fra USA, tre fra Canada og to fra Sør-Korea. Det var også en studie fra hver av landene Storbritannia, Australia, Arabiske Emirater, Taiwan, Thailand, Japan samt en studie som inkluderte data fra 12 europeiske land. Alle studiene var observasjonsstudier og var tverrsnittsstudier.

De inkluderte studiene så på sammenhengen for sykepleiere mellom ulike typer skift ordninger, arbeidstidslengde per dag og arbeidstid totalt per uke. Arbeidstimer per dag i skiftordningen ble kategorisert i ca åtte timer, mellom åtte og 12 timer og over 12 timer. Arbeidstid per uke ble kategoriser i over eller under enten 40 timer eller 50 timer. Pauser ble definert som vanlig pauser, mulighet til å forlate jobb eller ikke nok pauser.

Sammenhengen mellom sykepleieres skiftordning og uønskede hendelser for pasientene er sammenfattet i kategorier som er beskrevet under. Uønskede hendelser kan være for eksempel på tema knyttet til pasientsikkerhet som feil, sykepleiefaglig kvalitet, pasienttilfredsstillelse, feilmedisinering eller fall.

Skiftlengde per døgn

Ni studier så på sammenhengen mellom arbeidstid per døgn og uønskede hendelser for pasienten. Det var ingen forskjell mellom det å jobbe 8 eller 8 til 11.9 på uønskede hendelser for pasientene. Når skiftlengden ble mer enn 12 eller 12,5 timer viste fem studier at uønskede hendelser for pasientene økte, for eksempel sykepleie faglig kvalitet, pasientsikkerhet og feil eller nesten feil. Tre studier fant ingen sammenheng mellom skiftlengde og uønskede hendelser.

Arbeidstid per uke og per måned

I fire studier hvor sykepleierne arbeidet mer enn 40 timer per uke var det økt antall uønskede pasientutfall, for eksempel medisineringsfeil, sykehusinfeksjoner, fall med skader og nestenfeil. Kun en studie vurderte sammenhengen mellom 50 timer per uke og viste at tendensene ble forsterket.

Overtid frivillig, pålagt og «on call»

Tre studier så på sammenhengen mellom pålagt overtid, frivillig overtid og on-call på uønskede pasient utfall. Ved frivillig overtid viste to studier økt antall fall og en studie viste økning i antall liggesår, medisineringsfeil og sykehusinfeksjoner. Pålagt overtid og on-call viste ingen klar sammenheng med uønskede pasientutfall.

Uspesifisert overtid, pauser, påfølgende skiftarbeid

12 studier rapporterte sammenhengen mellom overtid og uønskede pasientutfall. Overtiden ble her målt på ulike måter. Noen studier rapporterer sammenheng, men andre ikke har funnet sammenheng. To studier så på sammenhengen mellom pauser og uønskede pasientutfall, men det er usikre sammenhenger. En studie så på påfølgende skiftarbeid og fant at antall 12 timers skift tre dager på rad viste sammenheng med pasientenes lave blodsukker.

OM DENNE FORSKNINGSSOMTALEN

Bibliotekar planla og gjennomførte et systematisk søk etter oppsummert forskning i fem helsefaglige litteraturdatabaser. Søket ble utført i februar 2023 i samarbeid med forsker og oppdragsgiver. Søkestrategiene var utarbeidet på bakgrunn av forskningsspørsmålet og inneholdt søkeord for ulike typer langvakter (for eksempel long shifts, 12 h shifts eller working shift) og studietype (for eksempel systematic reviews eller meta-analysis). Søkene ble tilpasset søkemuligheter og begrensninger i den enkelte litteraturdatabase.

Vi gikk gjennom 1942 referanser, vurderte metodisk kvalitet på de relevante oversiktene og valgte i samarbeid med oppdragsgiver hvilken systematisk oversikt som skulle omtales. Når vi oppsummerer studier og presenterer et resultat, er det viktig å si noe om hvor mye tillit vi kan ha til dette. Det handler om hvor trygge vi kan være på at resultatet gjenspeiler virkeligheten. Tilliten til resultatene kan være høy, middels, liten eller svært liten. Jo høyere tillit, jo sikrere kan vi være på at effekten av et tiltak er presist anslått.

Litteratursøket ble utført av bibliotekar Ingvild Kirkehei og omtalen er skrevet av Lillebeth Larun og Lars Jørn Langøien, område for helsetjenester, Folkehelseinstituttet. Forskningsomtalen skal brukes i arbeidet med å finne arbeidstidsløsninger.

KILDE

Bae S. H. (2021). Relationships between comprehensive characteristics of nurse work schedules and adverse patient outcomes: A systematic literature review. *Journal of clinical nursing*, 30(15-16), 2202–2221. <https://doi.org/10.1111/jocn.15728>

TILGJENGELIG FULLTEKST

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33616252/>